

9-БОБ
БИТИМЛАР

1-§. Битимлар тушунчаси. Турлари ва шакли

101-модда. Битимлар тушунчаси

Битимлар деб фуқаролар ва юридик шахсларнинг фуқаролик ҳуқуқ ва бурчларини белгилаш, ўзгартириш ёки бекор қилишга қаратилган ҳаракатларига айтилади.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [102 — 128, 353, 1120, 1181-моддалари](#).

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги “Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида”ги 17-сонли қарорининг [3-банди](#).

102-модда. Битим турлари

Битимлар бир тарафлама, икки тарафлама ёки кўп тарафлама (шартномалар) бўлиши мумкин.

Битим тузиш учун қонун ҳужжатларига ёки тарафларнинг келишувига мувофиқ бир тарафнинг хоҳиши зарур ва етарли бўлса, бундай битим бир тарафлама битим ҳисобланади.

Шартнома тузиш учун икки тараф (икки тарафлама битим) ёки уч ёхуд ундан кўп тараф (кўп тарафлама битим) келишиб хоҳиш билдирган бўлиши керак.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [101, 102, 104 — 128, 353, 1120-моддалари](#).

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги “Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида”ги 17-сонли қарорининг [2-банди](#).

103-модда. Бир тарафлама битимларни ҳуқуқий тартибга солиш

Бир тарафлама битим уни тузган шахс учун бурчлар келтириб чиқаради. У бошқа шахслар учун қонунларда ёки бу шахслар билан келишувда белгиланган ҳоллардагина бурчлар келтириб чиқариши мумкин.

Бир тарафлама битимларга нисбатан, башарти қонун ҳужжатларига, битимнинг табиати ва моҳиятига зид бўлмаса, мажбуриятлар ва шартномалар тўғрисидаги умумий қоидалар (ушбу Кодекснинг [III бўлими](#)) тегишинча қўлланилади.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [101, 102, 104 — 128, 1120, 1121-моддалари](#).

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги “Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида”ги 17-сонли қарорининг 2-банди [«а» кичик банди](#).

104-модда. Шартли битимлар

Агар тарафлар ҳуқуқ ва бурчларнинг келиб чиқишини юз бериши ёки бермаслиги номаълум бўлган ҳолатга боғлиқ қилиб қўйсалар, битим кечиктириш шарти билан тузилган ҳисобланади.

Агар тарафлар ҳуқуқ ва бурчларнинг бекор бўлишини юз бериши ёки бермаслиги номаълум ҳолатга боғлиқ қилиб қўйсалар, бундай битим бекор бўлиш шарти билан тузилган битим ҳисобланади.

Агар шартнинг юз беришига унинг юз беришидан манфаатдор бўлмаган тараф инсофсизлик билан қаршилиқ кўрсатган бўлса, бу шарт юз берган деб ҳисобланади.

Агар шартнинг юз беришига ушбу шартнинг юз беришидан манфаатдор бўлган тараф инсофсизлик билан ёрдамлашган бўлса, бу шарт содир бўлмаган ҳисобланади.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [101 — 103](#), [105 — 128](#), [1121-моддалари](#).

Қаранг: мазкур Кодекснинг [101 — 103](#), [105 — 128](#), [1121-моддалари](#).

105-модда. Битимларнинг шакли

Битимлар оғзаки ёки ёзма (оддий ёки нотариал тасдиқланган) шаклда тузилади.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [101](#), [102](#), [106 — 108-моддалари](#).

Сукут сақлаш қонун ҳужжатларида ёки тарафларнинг келишувидан назарда тутилган ҳолларда битим тузишга бўлган хоҳиш-ироданинг ифодаси ҳисобланади.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 101, 102-моддалари, 370-моддасининг учинчи қисми.

106-модда. Битимнинг оғзаки шакли

Қонун ҳужжатларида ёки тарафларнинг келишувидан ёзма шакл белгилаб қўйилмаган, жумладан у тузилаётган вақтнинг ўзидаёқ бажариладиган битим оғзаки тузилиши мумкин. Шахснинг хатти-ҳаракатидан унинг битим тузишга бўлган хоҳиш-иродаси билиниб турган ҳолда ҳам бундай битим тузилган ҳисобланади.

Жетон, патта ёки одатда қабул қилинган бошқа белги бериш йўли билан тасдиқланган битим, агар қонун ҳужжатларида бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, оғзаки шаклда тузилган битим ҳисобланади.

Ёзма шаклда тузилган шартномани бажаришга қаратилган битимлар, агар қонун ҳужжатлари ва шартномага зид бўлмаса, тарафларнинг келишувига мувофиқ оғзаки тузилиши мумкин.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 101, 102, 107, 108-моддалари, 289-моддасининг иккинчи қисми, 504-моддасининг биринчи қисми, 539-моддасининг биринчи қисми, 710-моддасининг иккинчи қисми, 733-моддасининг биринчи қисми, 877-моддасининг иккинчи, учинчи қисмлари, 984-моддасининг биринчи қисми, Ўзбекистон Республикасининг “Истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонуни 8-моддасининг тўртинчи қисми.

107-модда. Битимнинг ёзма шакли

Ёзма шаклда тузилган битимни, агар иш муомаласи одатларидан бошқача тартиб келиб чиқмаса, тарафлар ёки уларнинг вакиллари имзолаши керак.

Агар қонун ҳужжатларига ёки иштирокчилардан бирининг талабларига зид бўлмаса, битим тузиш чоғида имзодан факсимиле усулида нусха кўчириш воситаларидан фойдаланилишига йўл қўйилади.

Икки тарафлама битимлар ҳар бирини бераётган тараф имзолайдиган ҳужжатларни ўзаро айирбошлаш йўли билан тузилиши мумкин.

Хатлар, телеграммалар, телефонограммалар, телетайпограммалар, факслар ёки субъектларни ва улар хоҳиш-иродасининг мазмунини ифодалайдиган бошқа ҳужжатларни ўзаро айирбошлаш, агар қонун ҳужжатларида ёки тарафларнинг келишувида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ёзма шаклда тузилган битимга тенглаштирилади.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [101, 102-моддалари](#), 366-моддасининг [тўртинчи, бешинчи қисмлари](#), Ўзбекистон Республикасининг “Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида”ги Қонуннинг [11-моддаси](#).

Қонун ҳужжатларида ва тарафларнинг келишувида битим шакли мос келиши шарт бўлган қўшимча талаблар (муайян шаклдаги бланкада тузилиши, муҳр босиб (муҳр мавжуд бўлган тақдирда) тасдиқланиши ва бошқалар) белгилаб қўйилиши ва бу талабларга риоя этмаслик оқибатлари назарда тутилиши мумкин.

(107-модданинг бешинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги ЎРҚ-391-сонли [Қонуни](#) таҳририда — ЎР ҚХТ, 2015 й., 33-сон, 439-модда)

Қаранг: мазкур Кодекснинг [101 — 105-моддалари](#), Вазирлар Маҳкамасининг 04.05.2007 йилдаги 91-сон “Автомобил транспорт воситаларидан фойдаланиш ва

уларни тасарруф этиш ҳуқуқига ишончномаларни гербли (махсус) бланкаларда қайта расмийлаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори, Вазирлар Маҳкамасининг 07.03.2006 йилдаги 38-сонли Қарори билан тасдиқланган “Автомототранспорт воситалари билан боғлиқ битимларни расмийлаштириш тартиби тўғрисида”ги Низомнинг 8-банди.

Агар фуқаро жисмоний камчилиги, касаллиги ёки саводсизлиги туфайли битимни шахсан ўзи имзолай олмаса, унинг илтимосига биноан битимни бошқа фуқаро имзолаши мумкин. Бошқа фуқаронинг имзоси нотариус ёки бундай нотариал ҳаракатни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган бошқа мансабдор шахс томонидан гувоҳлантирилиб, битим тузувчи уни шахсан ўзи имзолай олмаслигининг сабаблари кўрсатилиши шарт.

Ёзма шаклда тузилган битимни бажарган тараф иккинчи тарафдан ижрони тасдиқловчи ҳужжат талаб қилишга ҳақли. Оғзаки тадбиркорлик битимини бажарган тараф ҳам ана шундай ҳуқуққа эга, тузилган вақтнинг ўзидаёқ бажариладиган битимлар бундан мустасно.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 101 - 105-моддалари, Ўзбекистон Республикасининг “Нотариат тўғрисида”ги Қонуни 23-моддаси биринчи қисмининг 9-банди, 28-моддаси биринчи қисмининг 10-банди, 34-моддасининг иккинчи қисми.

108-модда. Битимнинг оддий ёзма шакли

Нотариал тасдиқланиши талаб этиладиган битимлардан ташқари, қуйидаги битимлар оддий ёзма шаклда тузилади:

1) юридик шахсларнинг ўзаро ва фуқаролар билан битимлари;

Қаранг: мазкур Кодекснинг 16, 39-моддалари.

2) фуқаролар ўртасидаги белгиланган базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ортиқ суммадаги битимлар, қонунда белгиланган ҳолларда эса — битим суммасидан қатъи назар, бошқа битимлар.

(108-модда биринчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли Қонуни таҳририда — Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 04.12.2019 й., 03/19/586/4106-сон)

Ушбу Кодекснинг 106-моддасига мувофиқ оғзаки тузилиши мумкин бўлган битимлар учун оддий ёзма шаклга риоя этиш талаб қилинмайди.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 101, 105-моддалари, 271-моддасининг иккинчи қисми, 292-моддасининг учинчи қисми, 480-моддаси, 504-моддасининг учинчи қисми, 539-моддасининг биринчи қисми, 574-моддасининг биринчи қисми, 603-моддаси.

109-модда. Битимнинг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик оқибатлари

Битимнинг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик унинг ҳақиқий эмаслигига олиб келмайди, бироқ низо чиққан тақдирда тарафларни битимнинг тузилганлигини, мазмунини ёки бажарилганлигини гувоҳларнинг кўрсатувлари билан тасдиқлаш ҳуқуқидан маҳрум қилади.

Тарафлар битимнинг тузилганлигини, мазмуни ёки бажарилганлигини ёзма ёки бошқа далиллар билан тасдиқлашга ҳақлидирлар.

Қонунда ёки тарафларнинг келишувида тўғридан-тўғри кўрсатилган ҳолларда битимнинг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик унинг ҳақиқий эмаслигига олиб келади.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [101](#), [105](#), [108](#), [114](#), [115](#)-моддалари, [271](#)-моддасининг [бешинчи қисми](#), [292](#)-моддаси, [504](#)-моддасининг [учинчи](#), [тўртинчи қисмлари](#), [574](#)-моддасининг [биринчи](#), [иккинчи қисмлари](#), [733](#)-моддасининг [биринчи](#), [иккинчи қисмлари](#), [745](#)-моддаси, [761](#)-моддасининг [учинчи қисми](#), [774](#)-моддаси, [854](#)-моддасининг [биринчи](#), [учинчи қисмлари](#), [927](#)-моддасининг [биринчи](#), [иккинчи қисмлари](#).

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий Суди Пленумининг 24.09.1999 йилдаги «Фуқаролик кодексини татбиқ қилишда суд амалиётида вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида»ги 16-сон қарорининг [21-банди](#), Ўзбекистон Республикаси Олий Суди Пленумининг Пленумининг 04.03.2002 йилдаги «Ўзбекистон Республикасининг «Хўжалик юритувчи субъектлар Фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида»ги Қонунини иқтисодий судлар амалиётида қўллашнинг айрим масалалари ҳақида»ги 103-сон қарорининг [3-банди](#), Ўзбекистон Республикаси Олий Суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги «Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида»ги 269-сон қарорининг [10-банди](#).

110-модда. Битимларни нотариал тасдиқлаш

Битимни нотариал тасдиқлаш ушбу Кодекснинг [107-моддаси](#) талабларига мос келадиган ҳужжатда нотариус ёки

бундай нотариал ҳаракатни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган бошқа мансабдор шахс томонидан тасдиқловчи устхат ёзиб қўйиш йўли билан амалга оширилади.

Қўйидаги ҳолларда битимларни нотариал тасдиқлаш шарт:

- 1) қонунда кўрсатилган ҳолларда;
- 2) тарафлардан бирининг талаби бўйича.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 101, 105, 108-моддалари, 271-моддасининг учинчи қисми, 386-моддасининг тўртинчи қисми, 488-моддасининг иккинчи қисми, 490-моддасининг биринчи қисми, 497-моддасининг иккинчи, учинчи қисмлари, 504-моддасининг бешинчи, олтинчи қисмлари, 513-моддаси, 531-моддасининг учинчи қисми, 565-моддасининг иккинчи қисми, 574-модданинг учинчи қисми, 580-моддасининг биринчи қисми, 603-модданинг иккинчи қисми, 626¹-моддасининг иккинчи қисми, 1124-моддасининг иккинчи қисми, Ўзбекистон Республикасининг Уй-жой кодексининг 14-моддасининг иккинчи, тўртинчи, олтинчи қисмлари, Ўзбекистон Республикасининг «Нотариат тўғрисида»ги Қонунининг 7-боби, Ўзбекистон Республикасининг «Гаров тўғрисида»ги Қонуни 11-моддаси иккинчи қисми, Ўзбекистон Республикасининг «Ипотека тўғрисида»ги Қонуни 12-моддасининг биринчи қисми.

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий Суди Пленумининг 24.09.1999 йилдаги “Фуқаролик кодексини татбиқ қилишда суд амалиётида вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида”ги 16-сон қарорининг 3-банди.

111-модда. Битимларни давлат рўйхатидан ўтказиш

Ер участкалари ва бошқа кўчмас мол-мулк билан боғлиқ битимлар (бошқа шахсга бериш, ипотека, узоқ муддатли ижара, меросни қабул қилиб олиш ва бошқалар) давлат рўйхатидан ўтказилиши керак.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 101, 105-моддалари, 271-моддасининг тўртинчи қисми, 481-моддасининг биринчи қисми, 488-моддасининг иккинчи қисми, 490-моддасининг биринчи қисми, 494-моддасининг биринчи қисми, 504-моддасининг бешинчи қисми, 513-моддаси, 539-моддасининг иккинчи қисми, 565-моддасининг иккинчи қисми, 574-моддасининг учинчи қисми, 580-моддасининг биринчи қисми, Ўзбекистон Республикасининг Ер кодекси 22-моддасининг учинчи, тўртинчи қисмлари, 35-моддаси, «Гаров тўғрисида»ги Қонун 11-моддасининг учинчи қисми, Ўзбекистон Республикасининг «Ипотека тўғрисида»ги Қонуни 12-моддасининг биринчи қисми.

Кўчмас мол-мулк хусусида тузилган битимларни рўйхатдан ўтказиш ва тегишли реестрларни юритиш тартиби қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси “Давлат ер кадастри тўғрисида”ги Қонуни, Вазирлар Маҳкамасининг 31.12.1998 йилдаги 543-сонли Қарори билан тасдиқланган “Давлат ер кадастрини юритиш тартиби тўғрисида”ги Низом, Вазирлар Маҳкамасининг 02.06.1997 йилдаги 278-сон қарори билан тасдиқланган “Бинолар ва иншоотлар давлат кадастрини юритиш тартиби тўғрисида”ги Низом.

Қонун ҳужжатларида муайян турдаги кўчар мол-мулк хусусида тузиладиган битимларни давлат рўйхатидан ўтказиш белгилаб қўйилиши мумкин.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 101, 105-моддалари, 386-моддасининг тўртинчи қисми, 497-моддасининг учинчи қисми, 504-моддасининг олтинчи қисми, 1088, 1089-моддалари, 1106-моддасининг биринчи қисми, Вазирлар Маҳкамасининг 07.03.2006 йилдаги 38-сон Қарори билан тасдиқланган “Автомототранспорт воситалари билан боғлиқ битимларни расмийлаштириш тартиби тўғрисида”ги Низом 2-бандининг учинчи хатбоиши.

112-модда. Битимнинг нотариал шаклига ва уни рўйхатдан ўтказиш талабига риоя қилмасликнинг оқибатлари

Битимнинг нотариал шаклига ёки уни давлат рўйхатидан ўтказиш талабига риоя қилмаслик битимнинг ҳақиқий эмаслигини келтириб чиқаради. Бундай битим ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

Қаранг: мазкур Кодексининг 110, 111-моддалари, 113-моддасининг биринчи қисми, 114-моддаси.

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сонли «Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида»ги қарорининг 11-банди биринчи хатбоиши.

Агар тарафлардан бири нотариал тасдиқлаш талаб қилинадиган битимни тўла ёки қисман бажарган бўлса, иккинчи тараф эса — битимни нотариал расмийлаштиришдан бош тортса, суд битимни бажарган тарафнинг талаби бўйича уни ҳақиқий деб ҳисоблашга

ҳақлидир. Бу ҳолда битимни кейинчалик нотариал расмийлаштириш талаб қилинмайди.

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сонли «Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида»ги қарорининг [11.1-банди](#), Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги «Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида»ги 17-сон қарорининг [4-банди](#).

Агар давлат рўйхатидан ўтказиш талаб қилинадиган битим керакли шаклда тузилган бўлиб, аммо тарафлардан бири уни рўйхатдан ўтказишдан бош тортса, суд бошқа тарафнинг талаби билан битимни рўйхатдан ўтказиш тўғрисида қарор чиқаришга ҳақли. Бундай ҳолда битим суд қарорига мувофиқ рўйхатдан ўтказилади.

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сонли «Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида»ги қарорининг [11.2-банди](#).

Ушбу модданинг [иккинчи](#) ва [учинчи](#) қисмларида назарда тутилган ҳолларда битимни нотариал тасдиқлаш ёки давлат рўйхатидан ўтказишдан асоссиз бош тортаётган тараф битимни тузиш кечиктирилганлиги туфайли етказилган зарарни иккинчи тарафга тўлаши лозим.

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги “Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида”ги 17-сон қарорининг 4-банди.

Қаранг: суд амалиёти.

2-§. Битимларнинг ҳақиқий эмаслиги

113-модда. Низоли ва ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битимлар

Битим ушбу Кодексда белгилаб қўйилган асосларга кўра, суд ҳақиқий эмас деб топганлиги сабабли (низоли битим) ёки бундай деб топилишидан қатъи назар, ҳақиқий эмас деб ҳисобланади (ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим).

Қаранг: мазкур Кодексининг 101, 105, 115 — 126-моддалари.

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сонли «Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида»ги қарорининг 6-банди.

Низоли битимни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги талабни ушбу Кодексда кўрсатилган шахслар қўйишлари мумкин.

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги «Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи

қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида»ги 17-сон қарорининг 17-банди, Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сонли «Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида»ги қарорининг 7-бандининг биринчи хатбоши.

Ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим ҳақиқий эмаслигининг оқибатларини қўлланиш тўғрисидаги талабни ҳар қандай манфаатдор шахс қўйиши мумкин. Суд бундай оқибатларни ўз ташаббуси билан қўллашга ҳақли.

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги «Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида»ги 17-сон қарорининг 6-банди, Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сонли «Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида»ги қарорининг 4-банди биринчи хатбошиси, 7-бандининг иккинчи хатбошиси, 21 — 23, 30, 31-бандлари.

Қаранг: суд амалиёти.

114-модда. Битимлар ҳақиқий эмаслигининг оқибатлари тўғрисидаги умумий қоидалар

Ҳақиқий бўлмаган битим унинг ҳақиқий эмаслиги билан боғлиқ бўлган оқибатлардан ташқари бошқа юридик

оқибатларга олиб келмайди ва у тузилган пайтидан бошлаб ҳақиқий эмасдир.

Битим ҳақиқий бўлмаганида тарафларнинг ҳар бири бошқасига битим бўйича олган ҳамма нарсани қайтариб бериши, олинган нарсани аслича (шу жумладан олинган нарса мол-мулкдан фойдаланиш, бажарилган иш ёки кўрсатилган хизмат билан ифодаланганда) қайтариб бериш мумкин бўлмаганида эса, агар битим ҳақиқий эмаслигининг бошқа оқибатлари қонунда назарда тутилган бўлмаса, унинг қийматини пул билан тўлаши шарт.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [101](#), [105](#), [113](#), [115](#) — [126-моддалари](#).

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 24.09.2004 йилдаги “Якка тартибда қурилган уйга бўлган мулк ҳуқуқи билан боғлиқ низолар бўйича суд амалиёти тўғрисида”ги 14-сон қарорининг [20-банди](#), Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги “Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида”ги 17-сон қарорининг [7](#), [9-бандлари](#), Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сонли “Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида”ги қарорининг [3](#), [9](#), [20](#), [22](#) — [25-бандлари](#), 27-бандининг [биринчи хатбошиси](#), [28-банди](#).

[Қаранг: суд амалиёти.](#)

115-модда. Битимнинг қонун талаб қиладиган шаклига риоя этмаслик

Битимнинг қонун талаб қиладиган шаклига риоя этмаслик қонунда тўғридан-тўғри кўрсатилган ҳолдагина унинг ҳақиқий эмаслигига сабаб бўлади.

Қаранг: мазкур Кодексининг [101](#), [105-моддалари](#), [112-моддасининг биринчи қисми](#), [271-моддасининг бешинчи қисми](#), [292-моддасининг учинчи қисми](#), [361-моддасининг иккинчи қисми](#), [480-моддасининг иккинчи қисми](#), [490-моддасининг иккинчи қисми](#), [574-моддасининг иккинчи қисми](#), [580-моддасининг учинчи қисми](#), [745-моддасининг иккинчи қисми](#), [761-моддасининг учинчи қисми](#), [774-моддасининг иккинчи қисми](#), [863-моддаси](#), [927-моддасининг иккинчи қисми](#), [1088](#), [1089-моддалари](#), [1106-моддасининг иккинчи қисми](#), [1130-моддасининг биринчи қисми](#).

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сонли “Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида”ги қарорининг [11-банди](#).

116-модда. Қонун ҳужжатларининг талабларига мувофиқ бўлмаган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Қонун ҳужжатларининг талабларига мувофиқ келмайдиган мазмундаги битим, шунингдек ҳуқуқ-тартибот ёки ахлоқ асосларига атайин қарши мақсадда тузилган битим ўз-ўзидан ҳақиқий эмасдир. Бундай битимга нисбатан ушбу Кодекс 114-моддасининг [иккинчи қисмида](#) назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Қаранг: мазкур Кодексининг 101, 105-моддалари, 277-моддасининг учинчи қисми, 281-моддасининг ўнинчи қисми, 289-моддасининг тўққизинчи қисми, 490-моддасининг иккинчи қисми, 502-моддасининг тўртинчи қисми, 745-моддасининг иккинчи қисми, 761-моддасининг учинчи қисми, 774-моддасининг иккинчи қисми, 916-моддасининг тўртинчи қисми, 938-моддасининг биринчи қисми, 943-моддаси, 957-моддасининг биринчи қисми, 966-моддаси, 967-моддасининг иккинчи қисми, 968-моддаси, 972-моддасининг иккинчи қисми, 1035-моддасининг иккинчи қисми, 1037-моддасининг учинчи, тўртинчи қисмлари, 1051-моддасининг олтинчи қисми, 1068-моддасининг ўнинчи қисми.

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 24.09.1999 йилдаги “Фуқаролик кодексини татбиқ қилишда суд амалиётида вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида”ги 16-сон қарори 17-бандининг биринчи-иккинчи хатбошилари, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги “Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида”ги 17-сон қарорининг 12, 20-бандлари, Ўзбекистон Республикаси Олий суди ҳамда Олий хўжалик суди Пленумининг 21.12.2006 йилдаги “Кредит шартномаларидан келиб чиқадиган мажбуриятлар бажарилишини таъминлаш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида” 13/150-сон қўшма қарорининг 21-банди иккинчи хатбоши, Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сонли “Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш

тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида”ги қарорининг 12.12.1-бандлари, 12.2-бандининг иккинчи хатбошиси.

117-модда. Ўн тўрт ёшга тўлмаган шахс томонидан тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Ўн тўрт ёшга тўлмаган шахс томонидан тузилган битим ўз-ўзидан ҳақиқий эмас, ушбу Кодекс 29-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган битимлар бундан мустасно.

Бундай битимдаги тарафларнинг ҳар бири битим бўйича олган ҳамма нарсани иккинчи тарафга қайтариб бериши, олинган нарсани асл ҳолида қайтариб бериш мумкин бўлмаганида эса — унинг қийматини пул билан тўлаши шарт. Бундан ташқари, муомалага лаёқатли тараф, агар иккинчи тарафнинг муомалага лаёқатсизлигини билган ёки билиши лозим бўлган бўлса, иккинчи тарафга у кўрган ҳақиқий зарарни тўлаши шарт.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 22, 27 — 29, 118, 993, 994-моддалари, Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал кодекси 324 — 326-моддалари.

118-модда. Ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаган шахс томонидан тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаган шахс томонидан ушбу Кодекснинг 27-моддасига мувофиқ унинг ота-онаси, фарзандликка олувчилари ёки ҳомийсининг розилиги талаб қилинадиган ҳолларда уларнинг розилигисиз тузилган битим ота-онаси, фарзандликка олувчилари ёки ҳомийсининг даъвоси бўйича

суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин. Агар бундай битим ҳақиқий эмас деб топилса, ушбу Кодекс 117-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Бу модданинг қоидалари ушбу Кодекс 22-моддасининг иккинчи қисми ва 28-моддасида назарда тутилган ҳолларда тўла муомала лаёқатига эга бўлган вояга етмаганларга нисбатан тадбиқ этилмайди.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 22, 27 — 29, 117, 993, 994-моддалари, Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал кодекси 324 — 326-моддалари.

119-модда. Муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаро томонидан тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Рухий касаллиги ёки ақли заифлиги сабабли муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаро томонидан тузилган битим ўз-ўзидан ҳақиқий эмас. Бундай битимга нисбатан ушбу Кодекс 117-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 117-моддаси тўртинчи қисми, мазкур Кодекснинг 30, 32, 119, 996-моддалари, Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал кодекси 34-моддаси биринчи қисми, 42-моддаси бешинчи қисми, 66-моддаси биринчи қисми, 310 — 316-моддалари, Ўзбекистон Республикасининг Оила кодекси 16-моддаси тўртинчи хатбоиши, 37-моддаси иккинчи қисми, 43-моддаси биринчи, учинчи хатбоишлари, 173-моддаси, Ўзбекистон Республикасининг 02.01.2014 йилдаги “Васийлик ва ҳомийлик тўғрисида”ги Қонунининг 3-моддаси, 32-моддаси биринчи, ўн иккинчи қисмлари.

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 12.12.2008 йилдаги “Фуқаролик ишлари бўйича экспертиза тайинлаш, ўтказиш ва эксперт хулосасига баҳо беришда суд амалиётида келиб чиқадиган айрим масалалар ҳақида”ги 24-сон қарори 6-бандининг иккинчи хатбоиши.

120-модда. Муомала лаёқати чекланган фуқаро томонидан тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Спиртли ичимликларни ёки гиёҳванд воситаларни сууистеъмол қилиш оқибатида муомала лаёқати чекланган фуқаро томонидан ҳомийсининг розилигисиз тузилган битимни суд ҳақиқий эмас деб топиши мумкин. Агар бундай битим ҳақиқий эмас деб топилса, ушбу Кодекс 117-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Бу модданинг қоидалари ушбу Кодекс 29-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ тузилган вақтнинг ўзидаёқ бажариладиган майда маиший битимларга тааллуқли бўлмайди.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 23, 31, 32, 997, 1174-моддалари, Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал кодекси 42-моддаси иккинчи қисми, 66-моддаси биринчи қисми, 310, 311, 313 — 315-моддалари, Ўзбекистон Республикасининг 02.01.2014 йилдаги “Васийлик ва ҳомийлик тўғрисида”ги Қонунининг 3-моддаси, 32-моддаси биринчи, ўн иккинчи хатбоишлари.

121-модда. Ўз ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмайдиган ёки уларни бошқара олмайдиган фуқаро томонидан тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Гарчи муомалага лаёқатли бўлса-да, бироқ битим тузиш вақтида ўз ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмайдиган ёки уларни бошқара олмайдиган ҳолатда бўлган фуқаро томонидан тузилган битим шу фуқаронинг ёки ҳуқуқлари ёхуд қонун билан қўриқланадиган манфаатлари бундай битимни тузиш натижасида бузилган бошқа шахсларнинг даъвоси бўйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Кейинчалик муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаро томонидан тузилган битимни, агар битимни тузиш пайтида фуқаро ўз ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмаганлиги ёки уларни бошқара олмаганлиги исботланган бўлса, унинг васийси қилган даъвога мувофиқ суд ҳақиқий эмас деб топиши мумкин.

Агар битим ушбу модда асосида ҳақиқий эмас деб топилган бўлса, ушбу Кодекс 117-моддасининг [Иккинчи қисмида](#) назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Бундан ташқари, битим тузиш пайтида ўз ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмаган ёки уларни бошқара олмаган тарафга иккинчи тараф, агар у ўзи билан битим тузган фуқаронинг бундай ҳолатда эканлигини билган ёки билиши лозим бўлган бўлса, қилинган харажатларни, йўқотилган мол-мулкнинг ёки унга етказилган шикастнинг ҳақини тўлаши керак.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [14, 30, 31, 119, 121-моддалари](#).

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги

“Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида”ги 17-сон қарорининг 11-банди, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 12.12.2008 йилдаги “Фуқаролик ишлари бўйича экспертиза тайинлаш, ўтказиш ва эксперт хулосасига баҳо беришда суд амалиётида келиб чиқадиган айрим масалалар ҳақида”ги 24-сон қарори 6-бандининг иккинчи хатбоши.

122-модда. Янглишиш таъсирида тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Жиддий аҳамиятга эга бўлган янглишиш таъсирида тузилган битим янглишиш таъсирида ҳаракат қилган тарафнинг даъвоси бўйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Битимнинг табиати, унинг нарсасининг ўз вазифаси бўйича фойдаланиш имкониятини анча пасайтирадиган ўхшашлиги ёки сифати ҳақида янглишиш жиддий аҳамиятга эгадир. Битимнинг сабаблари хусусида янглишиш жиддий аҳамиятга эга эмас.

Агар битим янглишиш таъсирида тузилганлиги туфайли ҳақиқий эмас деб топилса, ушбу Кодекс 114-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Бундан ташқари, ўз даъвосига кўра битим ҳақиқий эмас деб топилган тараф янглишиш иккинчи тарафнинг айби билан юз берганлигини исботлай олса, иккинчи тарафдан ўзига етказилган ҳақиқий зарарни тўлашни талаб қилишга ҳақли. Агар бу ҳол исботланмаса, ўз даъвосига кўра битим ҳақиқий эмас деб топилган тараф иккинчи тарафнинг талаби билан, башарти ҳатто янглишиш янглишган тарафга боғлиқ

бўлмаган ҳолатларга кўра юз берган бўлса ҳам, етказилган ҳақиқий зарарни унга тўлаши шарт.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [14](#), [30](#), [31](#), [101](#), [105](#), [119](#) — [121-моддалари](#), Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал кодекси II бўлимининг [2-кичик бўлими](#).

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги “Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида”ги 17-сон қарорининг 10-банди [иккинчи хатбошиси](#), Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжсалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сон “Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳўжсжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида”ги қарорининг [13-банди](#).

[Қаранг: суд амалиёти.](#)

123-модда. Алдаш, зўрлик, кўрқитиш, бир тараф вакилининг иккинчи тараф билан ёмон ниятда келишиши ёки оғир ҳолатлар юз бериши таъсирида тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Алдаш, зўрлик, кўрқитиш, бир тараф вакилининг иккинчи тараф билан ёмон ниятда келишиши таъсирида тузилган битим, шунингдек фуқаро оғир ҳолатлар юз бериши туфайли ўзи учун ўта ноқулай шартлар билан тузишга мажбур бўлган, иккинчи тараф эса бундан фойдаланиб қолган битим (асоратли битим) жабрланувчининг даъвоси бўйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Агар битим юқорида кўрсатилган асослардан бирига кўра ҳақиқий эмас деб топилса, иккинчи тараф жабрланувчига унинг битим бўйича бажарган ҳамма нарсасини қайтариб бериши керак, олинган нарсани асл ҳолида қайтаришнинг иложи бўлмаганида эса — унинг қийматини пул билан тўлаши керак. Жабрланувчи битим бўйича иккинчи тарафдан олган мол-мулк, шунингдек иккинчи тарафга топширилган нарса эвазига ўзига тегишли бўлган мол-мулк давлат даромадига ўтказилади. Мол-мулкни асл ҳолида давлат даромадига ўтказиш мумкин бўлмаса, унинг қиймати пул билан ундириб олинади. Бундан ташқари, жабрланувчига иккинчи тараф унинг қилган харажатларини, унинг мол-мулки йўқотилиши ёки бузилиши натижасида етказилган зарарни тўлайди.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [14, 119 — 122-моддалари](#), Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал кодекси II бўлимининг [2-кичик бўлими](#).

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 04.03.2002 йилдаги «Ўзбекистон Республикасининг «Ўзбекистон Республикасининг «Хўжалик юритувчи субъектлар Фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида»ги Қонунини иқтисодий судлар амалиётида қўллашнинг айрим масалалари ҳақида»ги 103-сон қарори 8-бандининг [учинчи хатбоиши](#), Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги «Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида»ги 17-сон қарорининг 10-банди [учинчи — еттинчи хатбоишлари](#), Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сон

«Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топши тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида»ги қарорининг [14 — 14.5, 28-бандлари](#).

124-модда. Қалбаки ва кўзбўямачилик учун тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Юридик оқибатлар туғдириш нияти бўлмаган ҳолда, номигагина тузилган битим (қалбаки битим) ўз-ўзидан ҳақиқий эмасдир.

Агар битим бошқа битимни ниқоблаш мақсадида тузилган бўлса (кўзбўямачилик битими), тарафлар ҳақиқатда назарда тутган битимга доир қоидалар қўлланилади.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [14, 101, 105, 116-моддалари](#).

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суд Пленумининг 04.03.2002 йилдаги «Ўзбекистон республикасининг «Ўзбекистон Республикасининг «Хўжалик юритувчи субъектлар Фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида»ги Қонунини иқтисодий судлар амалиётида қўллашнинг айрим масалалари ҳақида»ги қарорининг [8-банди](#), Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 28.02.2003 йилдаги «Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш ҳуқуқи билан боғлиқ нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида»ги 110-сон қарорининг [6-банди](#), Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сон «Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топши тўғрисидаги

фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида»ги Қарорининг 15-банди.

125-модда. Юридик шахс ҳуқуқий лаёқатидан ташқарига чиқадиган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Юридик шахс томонидан унинг устав мақсадларига зид ҳолда тузилган ёки тегишли фаолият билан шуғулланишга лицензияси бўлмаган юридик шахс томонидан тузилган битим унинг муассиси (иштирокчиси) ёки ваколатли давлат органининг даъвоси бўйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Қаранг: мазкур Кодекснинг 14, 41, 101, 105, 116-моддалари, Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал кодекси II бўлимининг 2-кичик бўлими.

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сон “Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида”ги қарорининг 16 — 16.3-бандлари.

Қаранг: суд амалиёти.

126-модда. Битим тузиш ваколатларини чеклаш оқибатлари

Агар шахснинг битим тузиш ваколатлари шартнома билан ёки юридик шахс ваколатлари унинг таъсис ҳужжатлари билан ишончномада, қонунда белгилаб қўйилганига нисбатан ёинки битим тузилаётган вазиятдан аниқ кўриниб турган деб ҳисобланиши мумкин бўлган ваколатларига нисбатан чеклаб қўйилган бўлса ва битимни

тузиш пайтида бундай шахс ёки орган ана шу чеклашлар доирасидан чиқиб кетган бўлсалар, битимдаги иккинчи тараф мазкур чеклашларни билган ёки олдиндан билиши лозим бўлганлиги исботланган ҳоллардагина битим чеклаш белгиланишидан манфаатдор бўлган шахснинг даъвоси бўйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [14](#), [41](#), [101](#), [105](#), [116](#) [132](#), [134-моддалари](#), Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал кодекси II бўлимининг [2-кичик бўлими](#).

Қўшимча маълумот учун қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 28.11.2014 йилдаги 269-сон “Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида”ги қарорининг [17-банди](#), Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 22.12.2006 йилдаги “Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида”ги 17-сон қарорининг [13-банди](#).

[Қаранг: суд амалиёти.](#)

127-модда. Битимнинг ҳақиқий эмас деб ҳисобланиш пайти

Ҳақиқий эмас деб топилган битим у тузилган пайтдан бошлаб ҳақиқий эмас ҳисобланади. Битимнинг мазмунидан унинг фақат келажак вақт учун бекор қилиниши мумкинлиги англашилса, ҳақиқий эмас деб топилган битим келажак вақт учун ҳаракатдан тўхтайдди.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [14](#), [41](#), [105](#), [116](#), [128-моддалари](#).

128-модда. Битимнинг бир қисми ҳақиқий эмаслигининг оқибатлари

Битимнинг бир қисми ҳақиқий саналмаслиги битимга ҳақиқий саналмаган қисм қўшилмаса ҳам у тузилган бўлар эди, деб тахмин қилиш мумкин бўлса, унинг бошқа қисмларининг ҳақиқий саналмаслигига сабаб бўлмайди.

Қаранг: мазкур Кодекснинг [14](#), [41](#), [105](#), [116](#), [127-моддалари](#).

Қаранг: мазкур Кодекснинг [14](#), [41](#), [105](#), [116](#), [127-моддалари](#).